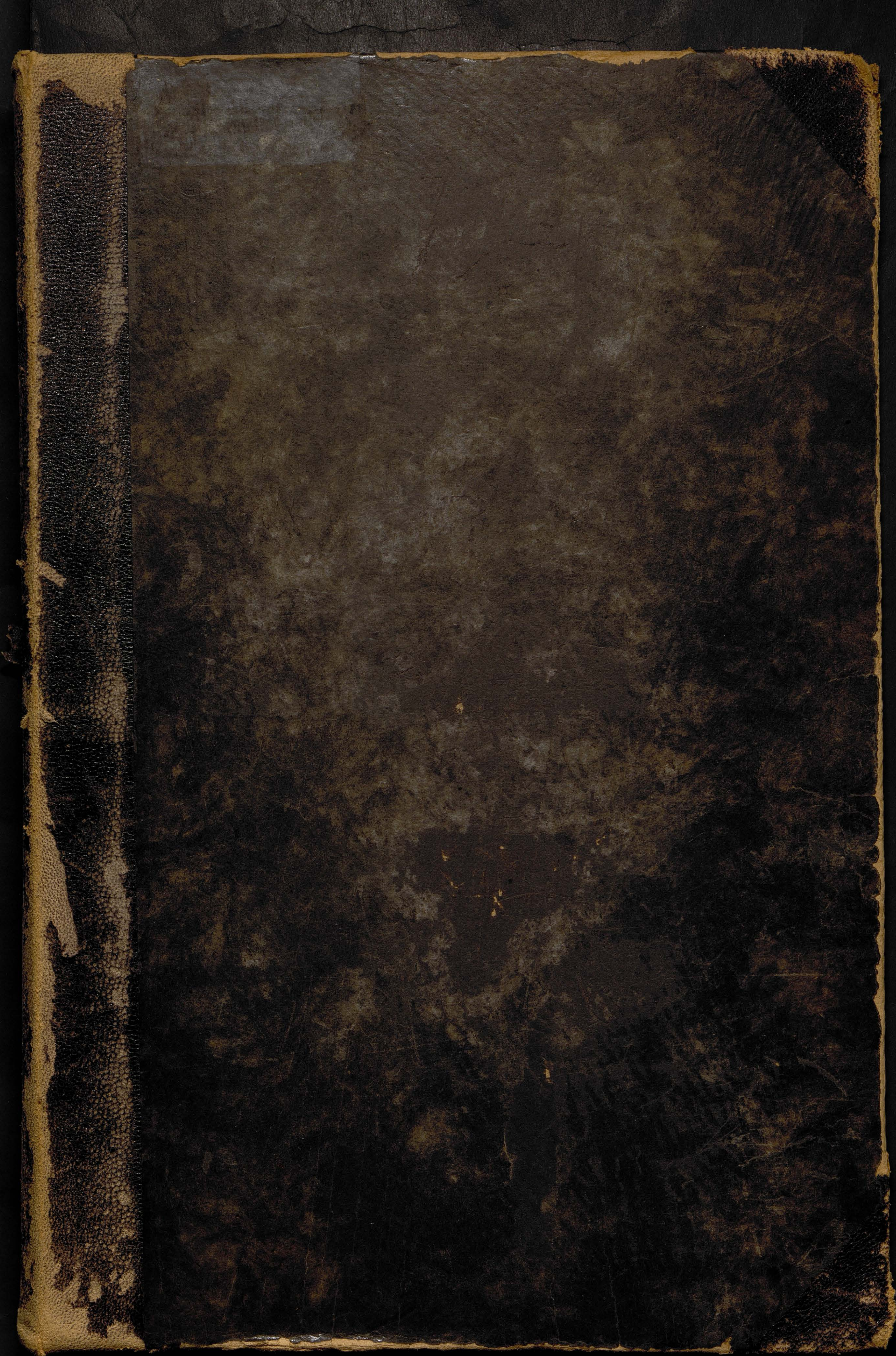

Sejm czteroletni. Tom I.

Mowy, ustawy i pisma z r. 1788-1789.

R. 1788.

1.) Ankwicz Józef 1. 27/X 1788.
2.) Branicki Ksawery 2. 23/X 1788.
3.) Brzostowski Michał 3. 27/X. 1788.
4.) Bzowski Hiacynt 4. 19/VIII 1788.
5.) Chomiński Franciszek 5. s. d. 1788.
6.) Czacki Michał 6. 23/III. 1788. 7. 15/XI 1788.
7.) Czartoryski Adam 8. s. d 1788.
8.) Górski Stan. August 9. – 24/X 1788.
9.) Krasiński Jan 10. – 22/IX 1788. 11. 4/XII. 1788. 12. s. d. 1788.
10.) Kublicki 13. – 15/XI 1788. 14. s. d. 1788
11.) List przytomnego na sejmie arbitra 15. 6/XI 1788.
12.) Odezwa wolnego obywatela 16. s. d. [1788]
13.) Poniatowski Michał prym. 17. – 27/X. 1788.
14.) Potocki Franciszek Piotr 18. 17/X 1788.
15.) Potocki Stanisław 19. – 27/X. 1788.; 20. 5/XI 88.; 21. 24/XI. 88.
16.) Projekt. podatk. dla powiększenia wł. krajowych 22. s. d 88
17.) " do konstytucyi (m. Kalisz.) 23. s. d. [1788]
18.) Prośba kahału kazimierskiego do króla i stanów. 24. s. d. [1788]
19.) " szlachty we wsiach Tucznej i Hoszczy. 25. s. d [1788]
20.) Raczyński Kazimierz 26. 24/X 1788.
21.) Radziszewski Michał 27. 3/XI 88
22.) Reprezentacya do J. K. Mci przez Marszałków konf. 28. 7/XI 88
23.) Sapieha Kazimierz 29. 8/X. 88
24.) Sokołowski Serafin 30. 27/X 88.
25.) Stanisław August 31. a) 7/IX 88 b.) 6/XI c) 6/XI odpow. wyd.
26.) Starostwa i królewszczyzny [ustawa] 32. s. d [1788]

27.) Stroynowski Waleryan 33. 14/XI 88. 34. 25/X. 88

28.) Suchodolski Wojciech 35. 7/X 88; 36. 11/XII. 88 67. 16/II 89
45. 3/XI 88 68. 10/III. 89. 69. 4/VIII 89

29.) Suchorzewski Jan 37. 8/X 88.

30.) Szembek Krzysztof bp. 38. 27/X. 1788.; 39. 13/XII 88.; 40 15/XI. 88

31.) Zabiełło Szymon 41. 3/XI. 88; 42. 24/X 88

32.) Zaleski 43. s. d. [1788]

33.) Załuski Teofil hr. 44. 27/X 88; 46. 19/XII 88

Rok. 1789

34.) Butrymowicz Mateusz: Reforma żydów 47. s. d.

35.) Chromiński Kazimierz: Wytłuszczenie praw żydów w Warszawie. 48.

36.) Czetwertyński Janusz 49. 31/III.

37.) Krasiński Adam bp. 50. 28/VIII.

38.) Lustracya dymów i podanie ludności 51. 22/VI.

39.) Ożarowski Piotr 52. 30/I; 53. 15/I.

40.) Poniński Adam: [Pozwy przed sąd sejm.] 54. 26/VIII. M. 55. 29/VIII.

41.) Prawa względem ofiary na powiększenie sił kraj 56. 4/IV.

42.) Prośby m. Krakowa 57. 58. 59. 60. 61. 62.

43.) ~~Uwia~~ Sposób dawania rekrutów w Koronie i W. X. Lit. 63. 7/XII.

44.) Suplika gromady Starostwa Młodziszyńskiego 70. 8/X.

45.) Turski Wojciech 71. 29/VIII.

46.) Uwagi nad prośbą żydów do Stanów 72.

47.) " [w sprawie oddalenia stanu wojsk. od przywileju obywatelstwa w Polsce 73. s. d. 1789.

48.) Wielogłowski Józef 74. 12/I.

Actum in Curia Regia Varsaviensi Die Septima Mensis Decembris Anno Domini Millesimo Septingentesimo Octuagesimo Nono.

AD Officium & Acta præsentia Castrensia Capitanealia Varsaviensia personaliter veniens Magnificus Joannes Paulus Łuszczewski Sacræ Regiæ Majestatis & Comitiorum Ordinariorum Generalium, ac Confoederationis Generalis Regni Secretarius, ejdem Officio & Actis ejus Constitutionen infrascriptam obtulit ad Ingrosandumq; in Acta præsentia porrexit tenoris talis:

Sposób dawania Rekrutów w Koronie i Wielkim Xięstwie Litewskim.

Ponieważ sposób Rekrutowania Zołnierzy dotąd praktykowany wiele przyniosł przykrości Obywatelom, i nagła potrzeba kompletowania Woyska, wymaga przyśpieszenia Rekruta; Więc MY KROL, za powszechną STANOW Skonfederowanych zgodą, stanowiemy: aby kiedy z Dóbr i Miast Królewskich, nie wyłączaiąc Stołowych, tudzież z Duchownych *Utriusque Ritûs* i Zakonu Maltańskiego z Dymów Pięciudziesiąt ieden Rekrut, wtedy z Dóbr i Miast Dziedzicznych z 100. Dymów również ieden Rekrut, podług nowey Abjuraty Dymów, był wydany.

Z Dóbr zaś na pograniczu leżących w głąb Kraiu o mil dwie, zostawuie się wolność albo za Rekruta z Dóbr Dziedzicznych po Złotych dwa z Dymu, a z Królewskich i Duchownych po Złotych cztery z Dymu zapłacenia, albo Rekruta wydania.

Od wydawania Rekrutów excypuią się Dymy Klasztorów *Mendicantium* i Szpitalów żadnych Dóbr i Summ nie maiących. Szlachcie na Dziedzictwach i Czynszach siedzącey, własny tylko mieszkalny Dym maiącey, zostawuiemy wolność albo dania dobrowolnie Rekruta do liczby, iako wyżey Dymów, albo dania opłaty powyższey. Szlachta zaś żadnego z pomiędzy siebie na Rekrut przymusić nie może.

A tego Prawą, (które uzupełnienia liczby Stutysięcznego Woyska na teraźnieyszym Seymie po wynalezieniu źrzódeł, i dalszych Podatków, dostateczny fundusz gruntuiących i zabespieczaiących, do których nieodwłocznie przystąpiemy, zastanawiać nie będzie mogło) iak nayrychleysze Kommissyi Woyskowey dopełnienie, zlecamy, która o potrzebie wielości Głów ostatnim Zaleceniem do Sześdziesiąt Pięciu tysięcy Siedmiudziesiąt czterech Głów, w Koronie i Litwie nayprędzey kompletować nakazanych, a do tychczas, iak Tabelle przez tęż Kommissyą Woyskową Nam podane okazuią, nie dokompletowanych, do Kommissyów Woiewódzkich zgłosiwszy się, podług potrzeby Regimentów Pieszych bliżey Konsystencyą maiących, o wydanie Rekruta w myśl ninieyszego Prawa z Pięciudziesiąt Dymów z Dóbr wszelkich Królewskich Stołowych, Duchownych, i Zakonu Maltańskego, iednego Rekruta, a z Stu Dymów Ziemskich takoż iednego Rekruta dopomni się.

Załatwiaiąc zaś trudność, w tych Wsiach, które liczby Dymów wyżey przepisaney obeymować nie będą, mieć chcemy, aby z Wsi kilku w iedney Parafii będących, lub gdyby iedna Parafia nie wystarczyła, z sobą się łączących, a liczbę Dymów wyżey przepisaną składaiących, Wieś lub Miasteczko Dziedziczne naywięcey Dymów maiące Rekruta naypierwey wydało, a inne Wsie lub Miasteczka Dziedziczne z Dymu Złotych dwa daiącemu Rekruta opłacą.

Podobnym sposobem Dobra Duchowne i Królewskie Dymów Pięćdziesiąt nie składaiące z Sąsiedzkiemi połączone daiącemu Rekruta Possessorowi po Złotych cztery zapłacą; czego gdyby wykonać iuż to Dziedzice, iuż Possessorowie Dóbr Duchownych i Królewskich odmówili, do Kommissyi Porządkowych Cywilno-Woyskowych przez daiącego Rekruta zaskarżeni, na Delatę wydani będą. Pieniądze wyexekwowane do Kommissyi Porządkowey oddane, przez nią Obywatelowi załącemu się daiącemu Rekruta wypłacone w przeciągu dwóch Miesięcy bydź maią. Obywatel z Składki na Rekruta od Wsiów w Naturze go nie daiących pieniądze odbieraiący odda ie albo familii, z którey Rekrut iest wzięty, albo przy sobie zachowa, zabespieczywszy go Dokumentem, że mu też pieniądze wypłaci po wysłużonych latach Kapitulacyi.

Tam, gdzie Dymy zbywać będą w Woiewodztwie, Ziemi, lub Powiecie w takiey liczbie, że ta nie wystarcza na danie Rekruta, za zniesieniem się Kommissyów Sąsiedzkich, do drugich Woiewództw, Ziem i Powiatów applikowane bydź maią, i do uskutecznienia Prawa obowiązane zostaną.

Gdzie Dobra Dziedzica, lub Possessora, choć w różnych Parafiach, lecz w iedney Ziemi, lub Powiecie tak leżą, że ie iedna obeymować będzie Kommissya Porządkowa, stosunek czyli skład Dymów na liczbę Prawem przepisaną, nie do Par. fii Sąsiedzkich, ale do Dóbr mieszkalnych Dziedzica lub Possesora bydź ma czyniony do dania Rekruta. Niemniey ostrzega się, iż gdzie Dziedzic lub Possessor do Dóbr mieszkalnych ma Wsie w inszych Powiatach *in Contiguitate* położone, te Wsie wszystkie tam maią bydź applikowane do dania Rekruta, dokąd Podatek opłacać są obowiązane Taryffą.

Rekrut zdrowy, w żadney części ciała nieułomny, naymniey Sześćdziesiąt sześć Calów Koronnych wzrostu maiący, nie młodszy nad lat Ośmnaście, ani starszy nad lat Trzydzieści pięć przyięty bydź powinien.

Kommissye Porządkowe uwiadomione zostawszy od Kommissyi Woyskowey o wielości i czasie dostarczenia Rekruta, uwiadomią o tym Obywatelów, i zaraz w tym uwiadomieniu ostrzegą ich, która Okolica ma dać Rekruta na lat Sześć, która na lat Siedm, a która na lat Ośm, które obwieszczenie Kommissyów, tak Obywatela Rekruta daiącego, iako i Kommendy Rekrutów odbieraiące o przeciągu Kapitulacyi ubezpieczać będzie.

Po oddaniu Rekruta z liczby Dymów Prawem opisaney, wszelkiey natury Dobra maią bydź wolne od dawania Rekruta, aż do wyiścia lat oznaczonych Kapitulacyą, i żadnych rozrządzeń Kommissya Wayskowa w tey mierze czynić nie będzie mogła. Wszelako po wynalezionych funduszach na Stotysięczne Woysko, do uzupełnienia istotnego tegoż, tę samą proporcyą w nakazaniu Rekrutów zachowamy. Po wyiściu lat Kapitulacyi Kommenda żadna nowey Kapitulacyi zawierać z oddanym Rekrutem na Zołnierza, bez zniesienia się z Obywatelem Rekruta dostarczaiącym nie będzie mogła, pod nieważnością Kapitulacyi.

Jeżeli Rekrut teraz dany na Zołnierza, po wyiściu lat swoiey Kapitulacyi abszeytowany będzie, Dziedzic, lub Possessor na mieysce iego, innego Rekruta dostarczyć powinien, a te Wsie, które się składać będą na Rekruta, nie maiąc zupełności Kominów, koley w dostarczeniu Rekruta, podług układu Kommissyi Porządkowey, zachowaią. W dostarczeniu Rekruta zostawuie się wolność Obywatelowi, albo przystawić Rekruta do Kommendy, która będzie konsystować w mieyscu Kommissyi Porządkowey, albo żądać przysłania Kommendy dla odebrania Rekruta, ale Obywatel maiący dostarczyć Rekruta, o chęci przystawienia go, lub oddania Kommendzie przysłaney, dwoma Tygodniami Kommissyą Porządkową przed dniem wyznaczonym do oddania uwiadomić ma. Ten Artykuł Prowincyom Koronnym służyć będzie. Co się zaś tycze Prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, sposób dostarczania Rekruta,

ma bydź exekwowany, podług przepisów o Kommissyach Woiewódzkich postanowionych.

Dymy pograniczne, iako i Szlachty poddanych nie maiących, wolność dania Rekruta, lub opłatę czynić w pieniądzach maiące, które nie dadzą Rekruta, sposobem powyższym do opłaty przez Kommissye Porządkowe pociągane bydź maią.

Któreby Miasto, Wieś, lub Obywatel, do dania Rekruta obowiązany, Prawa nie dopełniaiący, na dzień wyznaczony, o którym Kommissya Porządkowa czterema Tygodniami wszystkich obwieści, Rekruta nie dostawił; za wyrokiem Kommissyi Porządkowey, za samo uporne uchybienie Złł: Dwieście zapłacić powinien do Kassy teyże Kommissyi Porządkowey, a Kommissya Porządkowa do oddania Rekruta w naturze Obywatela obowiąże, nowy do tego termin oznaczywszy; A gdyby następne termina uchybiane były, Kommissya Porządkowa karę wyznaczoną podwaiać będzie.

Po wyszłey Kapitulacyi Zołnierza, nie z ludzi luźnych, ale z Gruntu oddanego, gdyby Kommendant Chorągwi, z przyczyny Dezercyi tegoż Zołnierza nie powrócił go mieyscu, z którego był dany, tedy, gdy się pokaże przed Kommissyą Woiewódzką, *præcisa Appellatione* takowe Sprawy sądzić maiącą, że Dezercya z winy Kapitana nastąpiła, Miasta i Wsie na mieysce takiego Zołnierza dezerteruiącego, na drugą Kapitulacyą wolne będą od dania Rekruta, ale Kommendant sam starać się na mieysce tego, o innego powinien.

Kiedy podług Prawa o Kommissyach Porządkowych Woiewódzkich, przed którą z tych Kommissyi Dezertor z Woysk Rzeczypospolitey będzie przystawiony, taż Kommissya wyindagowawszy, z którego uszedł Korpusu, odda go pod naybliższą Straż Woyskową; wtedy Kommissya Woyskowa o tym zawiadomiona obmyśli sposób transportowania Aresztanta do tey Kommendy, od którey dezerterował; Wolno zaś będzie każdey Kommendzie Woyskowey, skoro się dowie o zostaiącym gdzie Dezertorze, tegoż wszędzie, nawet u iego własnego Pana aresztować, i wydania żądać; a odmawiaiącego wydania takowego Zbiega, oprócz przepisaney iuż kary Dwóchset Złotych, udzielnie Kommissya Woiewódzka, pod którey Juryzdykcyą zostaie, za sprzeciwienie się ninieyszemu Prawu Złotych Dwiescie ukarze, i Dezertora *præcisa Appellatione* oddać nakaże.

Pieniądze z Dóbr pogranicznych, które w naturze Rekruta dawać nie zechcą, iako i od Szlachty poddanych nie maiącey, do Kassy Kommissyi Porządkowych *respective* gdzie Dobra leżą, składane bydź maią; nieposłuszni temu Prawu karze teyże samey, która w Prawie powyżey za nie dostarczenie Rekruta iest oznaczona, podlegać będą; o wielości złożonych pieniędzy, każda Kommissya Porządkowa, Kommissyą Woyskową Oboyga Narodów uwiadomi, która Kommissya Woyskowa assygnacye do Kommissyów Porządkowych Cywilno-Woyskowych, Woiewództw, Ziem i Powiatów wyda na wypłacenie pieniędzy Regimentom, tym, które nie będą miały dostarczonych Rekrutów w naturze z Komitnów pogranicznych i od Szlachty wyżey wyrażoney; tenże fundusz także służyć będzie na dostarczenie werbowania Rekrutów, na mieysca Zołnierzy przez śmierć ubywaiących, lub oddalenie niesposobnych do służby, na fundusz Inwalidowy, idących; z tych branych pieniędzy Regimenta Kommissyi Woyskowey kalkulować się maią, a Kommissya Woyskowa na Seymie.

Gdy Prawem Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu pod tytułem = Kommissye Cywilno-Woyskowe = służącym, dozieranie Kassy iest opisane; przeto dla Korony ustanawiamy, aby w tychże Kommissyach Kassy zostawały pod trzema kluczami, to iest: Prezyduiącego, Officyera i Regenta każdey *respective* Kommissyi.

Zeby przez Ustawę teraźnieyszą i Rekrutowanie uczynić łatwieyszym, i Zołnierzowi daiąc powab do Służby, nie sporządzać do tego powołania wstrętu, następuiące czyniemy ustanowienia.

1mo. Gdy Regimenta wszelkie podczas Pokoiu nieodmienną po Woiewództwach zawarowaną Prawem maią lokacyą; przeto, aby Rekrut większey nabierał ochoty do Służby, i przeszkodę miał do dezercyi, stanowiemy: Żeby Rekruci iak naybliżey podług wyższey proporcyi Dymów przystawiani byli z Dóbr, które leżeć będą w Woiewództwach, Ziemiach, lub Powiatach do tych Regimentów, które konsystować będą w tychże *respective* Woiewództwach, Ziemiach i Powiatach.

2do. Kommissya Woyskowa po odebraniu od wszystkich Korpusów i Kommendantów Raportów, iż ich Regimenta doskonale są wyexercytowane, rozrządzi, (a to nie prędzey iak za Miesięcy Dziewiętnaście) aby każdy Kapitan liczbę pewną przez Kommissyą Woyskową ustanowić się maiącą urlopować mógł, na przeciąg czasu sobie przepisany. Żołd w przeciągu Urlopu odkładany, tym sposobem rozdzielamy, to iest: iedna trzecia część dla Kapitana tey Kompanii, z którey Kompanii urlopowany będzie Żołnierz, na Werbunek z dezercyi i potrzeby, za które odpowiedzieć powinien. Druga równa część dla Żołnierza z urlopu powracaiącego, a trzecia do Kassy Generalney Woyskowey obracana bydź ma. Ta zaś część dla Żołnierzy z urlopów przeznaczona, po wysłużoney Kapitulacyi, Żołnierzowi oddana będzie; z czego Kommendanci Regimentów, przy likwidacyi przed Kommissyą Woyskową, a Kommissya Woyskowa na Seymie Rachunek zdawać będą.

3tio. Rekrut z Korony do Litwy, a z Litwy do Korony, choćby z naybliższych mieysc dawany bydź nie ma.

4to. Chcąc zachęcić Chłopów Naszych do Służby Woyskowey, nadaiemy wolność wiecznemi czasy każdemu Żołnierzowi, któryby za zezwoleniem na pismie Dziedzica wysłużył lat dwanaście, albo dwie Kapitulacye sześcioletnie, a w ciągu tychże dwunastu lat, ani dezercyi, ani występku kryminalnego żadnego nie popełnił; o czym ma wziąść zaświadczenie od Kommendy swoiey, a za złożeniem tegoż przed Kommissyą Porządkową Cywilno-Woyskową Woiewodzką, autentyczne odbierze na pismie swey Wolności zapewnienie od poddaństwa Dziedzica.

Werbunek wolny nie będzie, tylko w Miastach Królewskich i Duchownych, a ten w czasie Targów i Jarmarków rozciągać się nie ma. Werbunek dozwala się z ludzi zupełnie wolnych, i gdyby która Kommenda pod pozorem dobrowolnego służby przyięcia, Człowieka rolą, albo usługą Dworną, lub u Gospodarza, lub też Rzemiosłem zaiętego zawerbowała, a za Rekwizycyą nie wydała, zaskarżona do Kommissyi Porządkowey Cywilno-Woyskowey Memoryałem, przez wyrok teyże Kommissyi do oddania Człowieka nieodwłocznie obowiązaną zostanie. Kommenda werbuiąca Człowieka bądź Kraiowego, bądź zagranicznego, zawerbowanemu naymniey Złotych Piędziesiąt na Rękę nieodwłocznie wypłaci.

Stanisław Nałęcz Małachowski Ref: W. K. Seymowy i Konfederacyi Prowincyi Koronnych Marszałek.

Kazimierz Xiąże Sapieha Generał Art: Lit: Marszałek Konfederacyi Wo Xa Littgo.

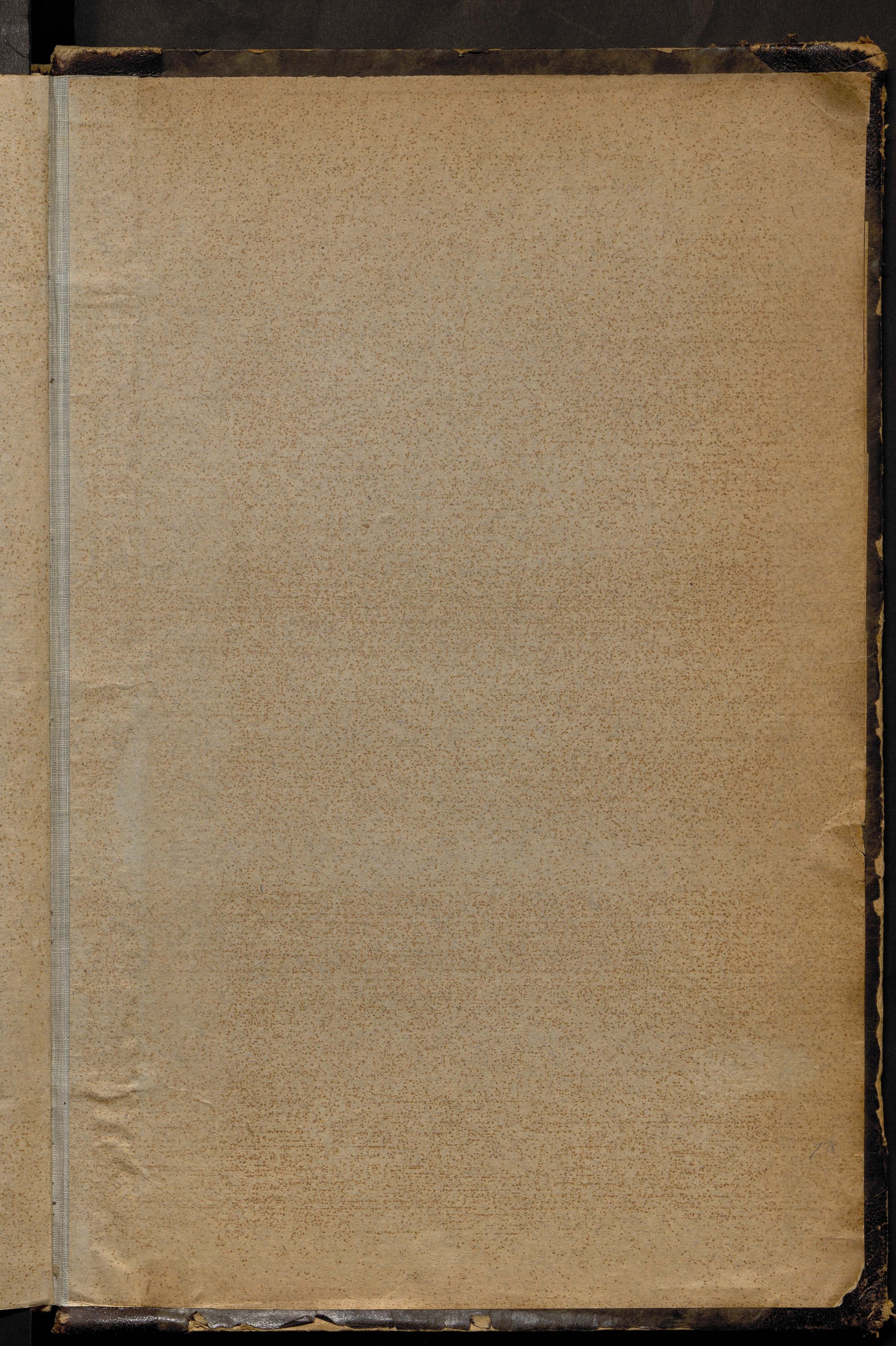
Antoni Giełgud Starosta Generalny Xstwa Zmudzkiego Deputowany do Konstytucyi z Senatu z Prowincyi Wo Xa Lito mp. Stanisław Kostka Potocki Poseł Lubelski Dep: do Kon: z Prow, Małopolskiey. Jzf Zabieło Łowczy Wki Lttski Poseł z Xięstwa Zmudzkiego Deputowany do Konstytucyi. A. Suchodolski P. W. Smo: Dep: do Kon: Post cujus quidem Constitutionis superius præinsertæ in Acta præsentia ingrossationem, originale ejusdem ejdem offerenti, prævia Officii sui quietatione, est extraditum.

HERMAN
mpr.

am Skulski Del Crac
Notarius

Legi cum Actis Gniewosz.

SEJM

CZTEROLETNI

MOWY USTAWY

I PISMA

I

1788-89